

Naujienu Antroji Dalis

NR. 904

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

(Tęsinys)

III.

A. Griciaus autobiografinėse žiniose pastebėta, kad karo metu gyveno Tarybų Sąjungos gilumoje. Taip apeita žodis buvo "ištremtas". Toks ir grįžti nebepavojingas. Be Griciaus, deportuoto rūsčiomis birželio dienomis, buvo grupė tikrų komunistų: Cvirka, Venclova, Neris, Korsakas ir jaunesnieji: Mieželaitis, Mozūriūnas, Reimeris ir dar pora. Jie grįžo baugštūs, atsargūs ir teisingai V. Gira nusistebėjo, kad "susitikimas su tarybiniais draugais" buvo mandagus, bet be entuziazmo, "ką gali žinoti, ką tas Sirijos Gira buvo pridaręs okupacijos metais". Šiapus fronto buvusieji į sovietų rašytojų sąjungą beįstojant turėjo išpildyti anketą. Vienas klausimas skambėjo šitaip: — Ką veikė fašistų okupacijos metu? Reikėjo smulkiai atsakyti ir paremti liudininkais. Iš čia keletos rašytinis primygtinas didžiavimasis "buvę ir pasilikę tėvynėje". Pvz. Putinas rašė: (jau keliolikai metų praėjus) "Nė vieną momentą nesigailėjau ir dabar nesigailiu pasilikęs Lietuvoje".

J. Paukštelis pabrėžia: "Be galo laimingas esu, kad siautėjusios audros nenubloškė manęs, kaip kitų, kur į tolimes svetimas pasiūres ar pamūres, kad likau savo brangioj gimtojoj žemėj, su jais — su savaisiais, kad galiau juos matyti, galiau juos lankyti, kukliu savo kūrybos žodžiu truputėlį juos gosti..."

J. Grušas: "Ir aš laikau, atvirai kalbant, savo gyvenimo laime, kad visos audros ėjo tarsi "pro mane". Žinoma, ne visai tinka sakyti "pro mane". Jos tik nenubloškė manęs kur nors į pasaulio kraštą, neatskyrė nuo tėvynės ir nuo artimųjų, nepastatė į ypatingas gyvenimo ir darbo sąlygas, neprivertė užimti netikrą poziciją santykiuose su tiesa, o tai kartais pasitaiko audrų metu, instinktamis kovojant su išmintimi".

IV.

Laikas kartais pravalo neapykantą, atvėsta ginčai ir panašios aistros. Anglickio 1967 m. autobiografijoje nebėra "atsiskaitymo su J. Keliuočiu". 1957 m. jis piešė (savanoriškai?) tokį vaizdą:

"Ejo 1941 m. vasara, pakvėpusi parako dūmais ir krauju. Visoki vokiškieji esesininkai ir jų lietuviškieji pakalikai" ir t. t. ir t. t. "Gerai gyveno tikslai įvairūs nacionalistiniai gaivalai, kurie buvo prisiplėšę nužudytųjų žmonių turto. Kitiems badau-

jant jie keldavo prabanges puotlas", "daugelio jų rankos buvo suteptos" ir t. t. ir t. t.

Tada rašė (po "Granito" pasirodymo): "Reikėjo nuo savęs nuimti šitą Keliuočio uždėtą kvapą" ir "sulindo po Keliuočio sparneliu".

Anglickas, bepuldamas Keliuotį, lyg rodyte rodė į save "aš ne toks". 1967 m. autobiografija yra rami, be aistrų.

V.

Kalbant apie "korektūras" sustotina ir ties Ant. Jonynu, gim. 1923 m., kurio biografinėse žiniose pastebėta, kad "mokymosi metu neteko regėjimo"; jis gi pats 1967 m. "TLR" didžiujosi, kad 1947 m. įstojau į komjaunimą, nuo 1955 esu TSRP narys". Jau nebemini, ką prieš 10 metų rašė:

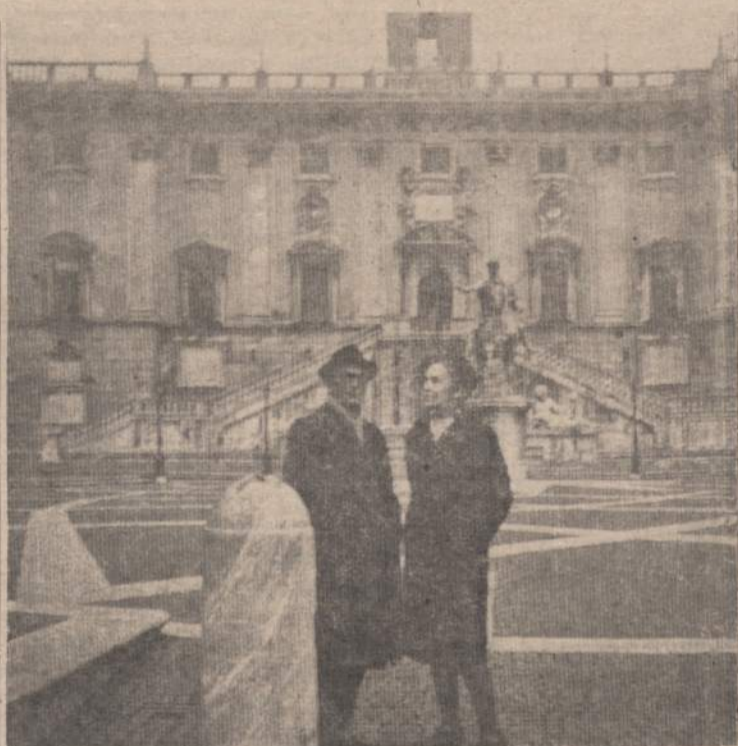
"Perijodinėje spaudoje reikštis pradėjau vokiečių okupacijos metais. Dalyvavimą okupantų spaudoje galiu paaiškinti tik savo politiniu nesubrendimu".

Po 10 metų A. Jonynas atviriausiai išėjęs į kovą prieš "asmens kultą" ir jo didžiuosius įkūnytojus okupuotos Lietuvos kūryboje, būtent P. Cvirką ir J. Šimkų. Jis rašo: "Rašytojų Sąjungos susirinkimuose (į juos būdavome kviečiami ir mes — suprask—jaunieji) nuolatos iškildavo vis nauji reikalavimai — reikia vaizduoti miesto, pramonės darbininkų gyvenimą; nieko apie juos mūsų literatūroje neesą sukurta. Kitą kartą — reikia vaizduoti kolūkių gyvenimą, trečia — tarybinės armijos karių kovinius užsiėmimus ir buitį ir t. t. Ir ne vienas imdavome nevaisingai blaškytis nuo temos prie temos".

"... ypač paskutiniaisiais "kulto" metais garsiai buvo reikalaujama — rašykite kovingai, o praktiškai beveik neleidžiama paliesti gyvenimiškiausių konfliktų, prieštaravimų, aštresnių kampų. Netgi apie aršią, ginkluotą buožinių banditų kovą buvo siūloma rašyti be galo atsargiai, "nepervertinant" priešų jėgų, parodant tą priešą nusmurgusį, baugštų, vos vos kjas bepavėlkantį".

"Gyvenime kolektyvizacijos procesas buvo sudėtingas ir prieštaringas: buožė įmirtingai spyrėsi, vidutiniokas valstietis neretai pergyvendavo didžiausius svyravimus, patirdavo giliausias abejones. Kai kurie kolūkiai susikurdavo, iširdavo, vėl iš naujo kurdavosi. Kai kur pavasarį buvo sėjama bendrai, o rudenį nupjautą derlių "laisvieji" kolūkiečiai, žiūrėk, vėl gabendavosi kiekvienas į savo

(Nukelta į 2 psl.)

DR. JUOZAS ŠABANAS IR DAKTARĖ ALVINA ŠABANIENĖ PIETŲ EUROPOJE.

RYŽTO IR VALIOS VYRAS

Šviesiam dr. Juozo Šabano atminimui

Dr. Juozas Šabanas ir daktarė Alvina Šabanienė pietų Europoje

Visuomet graudu žiūrėti į karste gulintį žmogų. Jis amžinai išsiskiria iš gyvųjų tarpo ir kito tokio pat žmogaus pasaulyje jau niekuomet nebebus. Kiekvienas juk esame nepasikartojantis unikumas. Nemažina to graudesio ir aiškus suvokimas, kad mirtis yra neišvengiama visų gyvių biologinė būtinybė.

Ir juo graudžiau, kai velionis karste yra geras pažįstamas, bičiulis, kai bičiulystė su juo siekia keliasdešimt metų, dar ne per senas, pajėgus ir sumanus vyras, taurus žmogus ir geras lietuvis. Tokios liūdnos mintys gaubė širdį, prieš keletą dienų atsisveikinant su velioniu daktaru Juozu Šabanu. Jis dar paliūdino ta skaudi likimo ironija, kad mirtis taip staigiai ir netikėtai pasieciupo energingą ir plačiai žinomą gydytoją, kuris iki šiol per daugelį savo medicininės praktikos metų

kaip tik daugeliu atvejų labai sėkmingai kovojo su ja, išplėsdamas iš jos nagų šimtus rimtų ligonių ir prailgindamas jų gyvenimą, o daugeliui kitų sumažindamas kančias ir skausmus. Gal būt, dėlto ir mirtis jam buvo tokia negailėstinga, vieno smūgiu parbloksdama, neleidama nė atsikvėpti.

Velionis dr. Juozas Šabanas buvo jau nuėjęs ne visai trumpą gyvenimo kelią. Jis mirė pradėdamas savo 61 metus. Tokia ta pati likimo ironija, kad, nors būdamas šimtaprocentinis lietuvis, jis turėjo gimti ir mirti ne Lietuvos žemėj. Buvo gimęs 1908 m. vasario 17 d. Voroņeže, Rusijoje, o mirė 1968 m. kovo 20 d. Čikagoje. Voroņežo miestas, kur Juozo tėvas tarnavo Rusijos geležinkelio-se, ypač išgarsėjo lietuvių tarpe Pirmojo pasaulinio karo metu, kai ten susiespietė labai daug lietuvių pabėgėlių nuo karo

DR. JUOZAS

SABANAS

meškerioja ir

gėrisi gamta.

RYŽTO IR VALIOS VYRAS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

šviesuomenės ir dar daugiau mokslus einančios jaunuomenės. Ten kaip tik įsikūrė visa eilė lietuviškų mokyklų, tarp kurių žinomiausios buvo dvi lietuviškos Martyno Yčo vardo gimnazijos, vyrų ir mergaičių. Tačiau Juozas Šabanas tuomet dar tebebuvo nedidelis berniukas ir tų gimnazijų lankyti jam neteko. Ten jis tik pradėjo lankyti pradinę mokyklą.

Po Rusijos revoliucijos Šabano šeima 1918 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Raudėnų bažnytkaimyje, netoli nuo Kuršėnų, šiaurų apskr. Čia ir prasidėjo didelė tos šeimos tragedija: po jaunesniojo sūnaus Mečio gimdymo mirė motina, o po metų ir tėvas Šabanas. Tokiu būdu pasiliko du našlaičiai be jokios materialinės atramos. Juos globoti ėmėsi dėdė ir teta, patys teturėdami tik nedidelį ūkelį tuose pačiuose Raudėnuose. Nežiūrint koks geras tas dėdė ir teta bebūtų buvę, vis dėlto jie negalėjo atstoti tėvų.

Reikia tik stebėtis, kaip turint tokias pradines gyvenimo sąlygas, abu jaunieji Šabanai galėjo pasiekti to, ką jie vėliau pasiekė: Juozas, dar Lietuvoje 1939 m. baigęs Vytauto Didž. Universitetą, gavo medicinos gydytojo diplomą, o jaunesnysis Mečys čia, JAV, gavo inžinerijos magistro laipsnį. Ir čia yra Juozo didžiausias nuopelnas, kad ne tik jis pats pasiekė tokių mokslo aukštumų, bet dar daug kur padėjo ir savo jaunesniam broliui. O to siekiant reikėjo ne tik daug valios, ryžto, bet ir sumanumo.

Jei dar Juozui belankant Raudėnų pradinę mokyklą ir pirmąsias Telšių gimnazijos klases, jį parėmė dėdė, tai vė-

liau, jam šiek tiek paūgėjus, daugiausia jau teko remtis vien tik savo jėgomis. Tad Šabana visi drašiai galima vadinti, kaip čia amerikiečiai sako, self-made-man. Baigęs Telšių gimnazijos 4 klases, Šabanas įstojo į Plungės mokytojų seminariją, kur dar ketverius metus rengėsi mokytojo profesijai. Basimokant seminarijoje, jo materialinę būklę kiek palengvino gautoji stipendija. Baigęs seminariją, jis turėjo eiti į kariuomenę ir 1931–1932 m. tarnavo Lietuvos karo mokykloje, aspirantų kuopoj, kur baigdamas tarnybą buvo pakeltas į atsargos jaunesniojo leitenanto laipsnį. Išėjęs iš kariuomenės, jis vienerius metus mokytojavo vienoj nedidelėj pradinėj mokykloje Šilalės valsčiu, Tauragės apskr.

Tačiau mokytojo darbas kaimo pradžios mokykloje Juozo per daug nedžiugino. Jis turėjo žymiai didesnių troškimų ir polėkių ir jautėsi turįs pakankamą kiekį energijos siekti aukštesnių dalykų. Ypač jį viliojo gamtos mokslai, tarp kurių medicina buvo pirmoji vietoje. Tad 1934 m. jis ir atvyko į Kauną ir įstojo į Vytauto Didž. universiteto medicinos fakultetą, pasiryžęs tapti gydytoju. Studijuoti jam sekėsi, nors jau antraisiais studijų metais jam teko grumtis su materialiniais sunkumais. Pirmaisiais studijų metais jis naudojosi bemokytajaujant sutaupyta maža lita sumele. Čia jam į pagalbą kiek atėjo pažangiesiems mokslieviams šelpti draugija "Žiburėlis", įsteigtoji Bitės ir F. Bortkevičienės iniciatyva dar spaudos draudimo laikais ir per ilgą savo veiklą sušėpusi ir padėju-

si mokslus baigti ne vienam gabiam jaunuoliui.

J. Šabano studijų metais "Žiburėlis" Kaune, Ukmergės plente, ant kalno, turėjo didoką, bet jau kiek aplūžusį bendrabutį, kuriame visa eilė moksleivių rado pastogę ir gaudavo šiek tiek maistą. Apsigyveno tame bendrabutyje ir J. Šabanas, o vėliau jis net buvo paskirtas viso to bendrabučio vedėju.

Tačiau ne vien tik mokslas domino Juozą Šabana, bet ir visuomeninis lietuvių tautos gyvenimas ir visa pasaulinė politika. Reikia pasakyti, kad jo studijų metai universitete vyko kaip tik tuo metu, kai Europa pradėjo kaisti ir pagaliau 1939 m. verti, kai prasidėjo Antrasis pasaulinis karas, nacių ir bolševikų slaptos sutarties padaras. Europos orą kaitino vadinamosios totalinės ideologijos: bolševizmas, nacizmas, fašizmas ir visa eilė kitų vadinimų. Daugumas tų ideologijų gimdė totalines diktatūras. Tuomet tikrai buvo juodos dienos demokratinėms idėjoms, demokratinėms sąjūdžiams ir patiems demokratams. Demokratizmas buvo išjuokiamas, o iš demokratų tyčiojamas ir demokratinio gyvenimo kelio pasirinkimas daugumoje Europos kraštų nieko gero nežadėjo; nei karjeros, nei gerovės, o vieni tik valdančiųjų panieką ir dažnai dar kaceto kančias.

Nepalankūs demokratinėms idėjoms vėjai putė ir tuometinėje Lietuvoje. Tačiau Juozas Šabanas be jokių svyravimų pasirinko sau aiškų ir tiesų demokratinį kelią. Jis tuojau įstojo į studentų "Varpo" draugiją, kurios ideologija jau nuo Kudirkos "Varpo" laikų vedė ne kur kitur, bet tik į demokratinę lietuvių tautos sąjūdį. Netrukus Vytauto Didž. Universitete įsi- steigė lietuvių studentų medicų varpininkų "Ąžuolo" korporacija (o ne studentų medicų varpininkų "Atžalos" būrelis, kaip prieš keletą dienų "Naujienose" buvo pastebėta). Juozas Šabanas buvo vienas iš

"Ąžuolo" korporacijos steigėjų ir visą laiką aktyvus jos narys. Toje korporacijoje jis ir susipažino su savo būsima žmona Alvina, kuri taip pat buvo studentė medikė ir aktyvi tos korporacijos narė. Nuo to laiko gal tarp jų ir prasidėjo romansas, privedęs prie vedybų ir vėliau laimingo šeimyninio gyvenimo.

Pats būdamas iš liaudies kilęs, J. Šabanas kaip tik labai daug skyrė dėmesio platiems Lietuvos valstiečių - ūkininkų sluoksniams, kurie ir sudarė Lietuvos gyvenimo pagrindą. Lietuvos valstiečiams skirtame savaitraštyje "Lietuvos Ūkininkas" Šabanas ir kiti "Ąžuolo" korporacijos nariai dažnai rašydavo sveikatos apsaugos ir kitais reikalais. Retkarčiais jis taip pat parašydavo šį tą ir "Lietuvos žinioms". Taigi, ir plunksnos darbas nebuvo jam visai svetimas, kurio ir Amerikoje gyvendamas nebuvo visai pamiršęs.

1939 m. baigęs su geriausiaisiais pažymėjimais Medicinos fakultetą, Šabanas netrukus pradėjo dirbti Higienos Institute Kaune, vėliau buvo paskirtas jo direktoriumi, ir ten jis dirbo per abi okupacijas: bolševikinę ir nacių. Abi tos nelemtos okupacijos tik dar labiau sutvirtino Juozo Šabano demokratinį nusistatymą ir jis lėšomis ir darbu prisidėjo prie rezistencinio liaudininkų sąjūdžio, remdamas pagrindžiu "Nepriklausomą Lietuvą" ir įsisteigusį Vliką.

1944 m. liepos mėnesį su tūkstančiais kitų lietuvių Juozas Šabanas su žmona ir mažu sūneliu Algiiu pabėgo nuo artėjančios antros bolševikinės okupacijos ir nukeliavo į Austriją, kur Tyrolio kalnuose praleido karo metą ir dar kurį laiką gyveno po karo. Vėliau gi persikėlė į Vokietijos amerikiečių zoną, gyveno Bad Mergentheim ir iš ten 1947 m. emigravo į JAV. Kaip Rusijoje gimęs, jis galėjo pasinaudoti didesne Rusijos emigracine kvota ir todėl jo šeima greičiau pavyko iš Vokietijos (Nukelta į 3 psl.)

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

klojimą. Tačiau spauda tenorėjo žinoti tik gražiausius, teigiamuosius kolūkių kurimosi pavyzdžius. Iš gausių vienas į kitą labai panašių apybraižų, apsakymų, eilėraščių atrodė, kad į kolūkius valstiečiai eina tik su vėliavomis ir dainomis".

"1946–1950 m. laikotarpyje visuotinai išgalėjo gyvenimo gražinimas ir lakavimas".

Dar: "poetinių individualybių niveliavimas, pilkumas, supanašėjimas, meninių išraiškų formų vienodumas, minties lėkštumas".

"Asmens kultą" paliečia ir E. Matuzevičius:

"Daug kas mano kūryboje neatlaikė tikros poezijos ir laiko bandymo — atkriti, numirė... Gal tokį kūrybos laikinumą, kurį daugiau ar mažiau patyrė kiti mūsų poetai, bus nulėmusios ir kai kurios objektyvios sąlygos bei priežastys (kulto laikotarpis, bekomfličtiškumo ir gyvenimo lakavimo teorija ir kt.)."

T. Rostovaitė irgi skundžiasi: "Ka čia slėpti, būdavo ir tei-

sėto nusivylimo valandų, net dienų, kai, rodos, už nuoširdžiausių gamtinės meilės, lyrikos pluoštą apkaltindavo kone "7 didžiosiomis nuodėmėmis" — įvairiais izmais: estetizmu, peizažizmu, formalizmu. Pastaroji etiketė keletą metų įkyriai buvo prie manęs lipdama, ir rodos, 1949 m. ją pakeitė "abstraktumas". Be abejo tokie apribojimai darė žalą ir mūsų lietinei lyrikai, užgniaužiant individualų jautimą, natūralų gyvenimą, išvyravo šaltas oficialumas, supanašėjimas, epigonizmas".

"Apsidraudėliškumas, vulgarus sociologizavimas, bekonfličtiškumo teorija pakenkė mano debutui. Iš pirmo rinkinio, redaguojant "iskrito" bene geriausi emocingiausi posmai. O kiek jų pati apsidrausdama neįdėjau!"

V. Žilinskaitė rašo: "Asmenybės kulto" metais niekas satyros neglostė, ji buvo, tartum, benamis, sulaukėjęs katinas..."

(Bus daugiau)

J. Cicėnas

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrausties nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudęs tik \$3.00 mokesčio metais.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudęs mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbą.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

Dr. B. MATULIONIS

Lietuvis gydytojas lietuvių gyvenime

(1968 m. kovo mėn. 16 d. Clevelande skaityta paskaita)

Mieli Kolegos, mielos Viešnios ir Svečiai!

Gavęs Ohio Lietuvių Gydytojų Draugijos pirmininko dr. Vlodo Ramanausko pasiūlymą, apsiėmiau pateikti pranešimą apie lietuvių gydytojų vaidmenį mūsų lietuviškame gyvenime. Šis klausimas labai svarbus, reikalingas dažno prisiminimo ir pasvarstymo.

Kalbėdamas šiuo klausimu, neliesiu lietuvių gydytojo profesinių pareigų nors ir savo tautinėje visuomenėje, nes profesiniame darbe tautiniai momentai nedaug tesveria: nusveria profesinis pajėgumas. Svarbu ne kurios tautybės gydytojas atliks medicinišką veiksmą, bet daug svarbiau, kaip gerai tasai veiksmas, pav. operacija, bus atlikta. Žinoma, dažnai atvejis gera, kad medicinišką patarimą žmogus gauna iš savo tautiečio: taip geriau, lengviau susikalbėti ir būti suprastam. Bet savo tautiečio gydytojo profesionali paslauga labai aprėžta tiek vietos, tiek laiko, tiek asmenų skaičiaus atžvilgiu; ji tik vietinė, tik laikina, liekanti be efekto platesnei ir tolimesnei tauti-

RYŽTO IR VALIOS ...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

jos pasiekti JAV negu kitiems lietuviams.

Gyvendamas Amerikoje, J. Šabanas netrukus išlaikė Illinois valstybinius egzaminus ir 1950 m. pradėjo laisvą gydytojo praktiką, kuri jam gerai sekėsi. Jis turėjo daug pacientų, kurie jį mėgo ir juo pasitikėjo. Tarp jų nemažas skaičius buvo ir amerikiečių.

Šabanas buvo taip pat ir didelis gamtos mėgėjas bei nemažas keliautojas. Kur tik surasdavo laisvo laiko, jis stengdavosi praleisti jį gamtoje, tuo tikslu jis Lemonte net išigijo sau žemės plotelį su bičių aviliais. Jis apkeliavo daugelį JAV gražesnių vietų, tarp jų Aliaską, lankėsi Europoje, o pačią savo mirties dieną jis kaip tik grįžo iš kelionės aplink visą pasaulį.

Be to, Šabanas buvo taip pat didelis knygos mėgėjas. Daug skaitė ne tik medicinos raštų, bet domėjosi ir politiniais bei grožinės literatūros kūriniams. Turėjo jau nemažą savo biblioteką ir taip pat daug dailės kūrinių.

Baigiant, apie dr. Juozą Šabaną trumpai galima pasakyti, kad jis buvo didžios kultūros, puikaus būdo ir tvirtų demokratinių principų žmogus. Labai gaila, kad taip dar palyginti per anksti mes jo netekome ir būtume laimingi, jei daugiau mūsų daktarų būtų jį panašūs. Tikime, kad nors jo pelenai kuomet nors sugrįš į Lietuvą.

Senas Bičiulis.

nei visuomenė. Šiai plačiai lietuviškajai visuomenėi savas tautietis gydytojas gali būti labai svarbus veiksnys, o kartais gali būti lygus mūliui. Tai pareina nuo paties gydytojo, kuo jis pats save laiko, kaip žiūri į savo darbą, į savo pareigas. Jei gydytojas tesireiškia tik kaip mediciniškas amatininkas, nors būtų ir labai aukštų kvalifikacijų ir patirties, bet jeigu jo darbas, jo sumanymai, jo kūrybinės pastangos baigsis už jo profesinio kabineto slenkčio, jis savo tautinei visuomenėi niekad nepakils aukščiau už betkurį kitą išmokslintą amatininką, naudingą tik mažame kampelyje, svarbų tik šiai dienai ir tik saujai žmonių.

Čia jau ir prieiname prie pilnutinio žmogaus, prie atskiro individo pareigų problemas. Kiekvienas žmogus, kol psichiškai sveikas ir fiziškai pajėgus, turi apsiėmęs arba turi net uždėtų visuomeniškų pareigų, o tų pareigų našta individuali ir nevienoda. Žmogus turi pareigų patsai sau. Jis neturi būti našta kitiems. Jau žymiai didesnė pareigų našta savo artimiesiems, savo šeimai. Tai paprasčiausios, galima būtų pasakyti, primityviškos žmogaus pareigos. Žinoma, ir šitų primityviškų pareigų srityje gali būti ir esti kenksmingo savanaudiško neklusnumo. Pareigų supratimas ir klausimas pareigoms pareina nuo individo dvasinio harmoningo išaugimo, nuo jo dvasinio ir moralinio tobulumo. Daug nesitikėsi ir nelauksi iš primityvaus žmogaus, nors jis būtų ir universiteto diplomais pasipuošęs... Juk diplomais tėra tik pažymėjimas, kad asmuo buvo įsisavinęs technišku žinių ir patyrimų minimumą, bet diplomai nesti veidrodis, kuriame galėtume pamatyti diplomo savininko dvasinį ir moralinį pajėgumą. Fiziškam augimui gamtos nustatyta neperžengiama riba. To negalima pasakyti apie žmogaus dvasinį augimą, jo tobulėjimą. Šiandien žmogus gali būti dvasinis ir moralinis skurdžius, o ryt jis gali pasidaryti tvirta atrama silpniesiems. Žmogaus valia, pasiryžimams ribos plačios, beveik neaprežtos.

Mes, gydytojai, kad pasiektumėm gydytojo pirmąją pakopą, turime išeiti ilgų metų mokyklą. Toje ilgametėje mokykloje turime įsigyti tinkamą bendrą išsilavinimą, vėliau prasideda mediciniškieji mokslai. O mediciniškos studijos niekad nepasibaigia, nė mokyklą baigus ir turint diplomą rankose. Mūsų profesija mus, gydytojus, palieka studentais visam mūsų amžiui. Manau, kad neperdeda tie, kurie sako, kad medikas priklauso inteligentų elitinei (rinktinei) grupei. Bet kartu nereiškia pamiršti ir kito dėsnio: kam daugiau duota, iš to daugiau ir reikalaujama. Ir ne tik reikalaujama: toks žmogus tur jau-

sti moralinę pareigą tą savo intelektualinį turtą savųjų, savo didžiosios šeimos — tautos gėriui visados ir visomis išgalėmis naudoti.

Čia ir prieiname prie dar vienos žmogaus pareigų srities: prie visuomeninių pareigų. Šios pareigos daugiausia tenka labiau iškiliam asmeniui, inteligentui. Bet manau, kad nereiktų lygiagrečiai statyti ir lygiomis sverti intelektualo ir inteligento sąvokų. Intelektualas — tai asmuo, kurio darbas protinis, ne fizinis. Deja, šiandien ši sąvoka vis dažniau vartojama pašaipia prasme ir taikoma paprastai tokiems asmenims, kurie greta savo profesinio intelektualinio amato dar mėgsta veržliai kištis ir į tokias kitas gyvenimo sritis, kur jiems kartais trūksta net paprasto supratimo. Pavyzdžiui, paimkime tuos šių dienų intelektualus, kurie apie bolševizmą teturėdami labai miglotą, dažnai net grubiai iškraipytą vaizdą, be jokios atodairos stvoja skersai kelio tiems, kurie nuosekliai kovoja su rusiškai — aziatiško bolševizmo užmačiomis. Ir šie tariamųjų intelektualų veiksmai esti daromi neva humaniškumo principams apsaugoti. Tai nėra tikri inteligentai, tai neva inteligentai, o tiksliai — intelektualai, protinio darbo išmokslinki, tačiau siauri amatininkai. Beje, diskusijos su tokiais asmenimis netokios sunkios, kaip visiškai beprasmiškos.

Panašių intelektualų, deja, pradedu rasti ir mūsų lietuvių tarpe. Jie, arogantiškai niekindami kitokią negu jų pačių nuomonę, mėgina įžūliai laužyti mūsų rezistencinės kovos vieną frontą. Tokių mūsų rezistencinės kovos pamatus griaunančių termity pradeda rasti net ir čionai.

Mes, lietuviškai, esame kultūringa tauta, turinti šimtmečių senumo savo tautinę kultūrą. Gyvename labai sudėtingą socialinį gyvenimą, perpintą nesuskaitomais mūsų vienu su kitais visokiausiais ryšiais. Tuo pačiu metu mūsų tautos kamienas pergyvena Maskvos genocidinę vergiją, o mūsų gausinga išėivija tirpsta ir įieško stiprios moralinės atramos, kad dvasiškai, kitaip tariant, tautiškai ištvirtėtų.

Šių dienų kultūringos tautos gyvenimą tvarko ir palaiko pekieno nors paskirti pareigūnai; tatau daro pati tauta, jos savarankiškos kultūrinės, politinės, mokslinės, profesinės ir kt. organizacijos. Šitą sudėtingą socialinį gyvenimą judina, jam impulsą ir kryptį duoda iškilnieji, labiau gyvenime patyrę, platesni akiratį ir daugiau iniciatyvos turintieji tautos nariai. Tokioje tautos gyvenimui vadovaujančioje grupėje labiausiai pasireiškia intelektualinių profesijų žmonės, kuriuos mes esame pratę vadinti inteligentais. Tai išsilavinę, aukštos moralės, gyvenimą pažinę, turintieji pakankama tolerancijos ir veržlumo asmenys.

Mes, medikai, galime džiaugtis ir didžiuliu, kad daugelis mūsų konfratų buvo lietuvių

tautos kovojančio avangardo pirmosiose eilėse. Trumpame pranešime nors ir apytikriai neįmanoma išvardyti mūsų gydytojų profesijos žmonių, įdėjusių svarų įnašą į lietuvių tautos gyvenimą, ypač jos kovoje už laisvę ir tautinę egzistenciją. Paminėsiu tik keletą ryškesnių vardų. Pradėsiu tais, kurių jau nebėra gyvųjų tarpe.

Štai Jonas Basanavičius (1851—1927). Buvo daug metų dirbęs profesinį medicinos darbą. Bet tuo pačiu metu jis buvo ir tautos žadintojas: jis užžiebė pranašingą "Aušrą"; jis Didžiojo Lietuvių Vilniaus Seimo 1905 m. pirmininkas; 1918 m. Vasario 16 Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo akto signataras; daugelio lietuviškų knygų autorius; Vilniuje Lietuvių Mokslo Draugijos įkūrėjas ir lenkų okupacijos metais tos Draugijos saugotojas ir gynėjas. Taip, gydytojas Jonas Basanavičius buvo lietuvių tautos atgimimo pranašas ir savo tautai pasiatukojes. Savo gyvenimą jis pasilaukė ne sau, bet atidavė Tautai. Su pagarba mes dabar Basanavičių vadiname Tautos patriarchu.

Kitas Lietuvos laisvės kovų priešaušrio dvasios galiūnas, vėl gydytojas, tai dr. Vincas Kudirka (1858—1909). Tai Tautą iš dvasinio miego kelusio anų laikų "Varpo" tikroji siela, aštirus, nekompromisinis kovotojas su Lietuvos pavergėju rusu už Lietuvos tautos teises. Daugybės uždegančių patriotiškų raštų autorius, Tautos himno kūrėjas. Vincas Kudirka, kaip ir Jonas Basanavičius, savo gyvenimą buvo pašventęs mūsų Tautai, kad ją sukeltų į laisvės kovą.

(Nukelta į 4-tą psl.)

DAUG KAS JAU RUOŠIASI APLANKYTI ŠIĄ VASARĄ SAVO GIMINAICIUS LIETUVOJE

Jei Jūs turite Lietuvoje giminių, Jūs, po daugelio nesimatymo metų, turite dabar galimybę su jais pasimatyti tėvynėje.

Gordon Travel Service, 220 South State Street, Chicagoje, paruošė šiai vasarai net penketą specialių grupinių kelionių į Lietuvą šeimų lankytojams. Grupių išvykimas išklausys iš Chicago numatytas gegužės 30 d., birželio 4 d., liepos 10 d. ir rugpjūčio 1 ir 26 d. d.

Numatyta, kad grupių dalyviai išbus Vilniuje ir Druskininkuose viso apie 2 savaites ir turės pakankamai laiko pasimatyti ir pabendrauti su giminaiciais ir draugais. Kaip Jūs, turbūt, žinote, Druskininkai yra Lietuvos puikiausia vasarvietė bei gydykla ir yra tik 90 mylių atstume nuo Vilniaus.

Gordon Travel Service jau yra suruošusi keletas metų laikotarpioje nemaža grupinių kelionių į Lietuvą ir gerai žinoma lietuvių tarpe dėl gero kelionių paruošimo ir patikimo patarnavimo.

Jei norite gauti daugiau žinių, aplankykite mūsų įstaigą, esančią 19-ame aukšte, 220 South State Street, Chicago arba skambinkite telefonu WE 9-6362.

(Pr.)

Lietuvis gydytojas lietuvių gyvenime

(Atkelta iš 3-čio psl.)

Net mirties patale okupantas rusas nedavė jam ramybės, o po mirties — ir jo kapui, toks maskoliams pavojingas buvo Vincas Kudirka.

Čia tenka paminėti ir trečią Basanavičiaus ir Kudirkos laikų kovotoją už lietuvių tautos teises. Tai dr. Jonas Šliupas (1861—1944). Jis irgi buvo gydytojas, bet šiandien mums žinomas kaip „Aušros“ redaktorius ir drąsus kovotojas, tautinio susipratimo žadintojas. Ano meto Lietuvos okupantui maskoliniu šlupo fautinis veikimas Lietuvoje atrodė toks pavojingas, jog maskolų žandarmerija už dr. Jono Šliupo sugavimą buvo pasiskyrusi stambią piniginę premiją. Šliupas turėjo pasitraukti iš Lietuvos, ir išvažiavo į Ameriką. Amerikoje Šliupas rado tūkstančius lietuvių emigrantų. Jie nebuvo tautiškai susipratę, ir lenkai buvo pradėję juos savintis, įjungdami į savo lenkiškas partijas. Jonas Šliupas su nepaprasta energija pradėjo veikti lietuvių tarpe gyvu ir spausdintu žodžiu, žadindamas lietuvių tautinį susipratimą. Faktas, kad Jono Šliupo atvykimas į Ameriką atnešė mūsų emigrantams tautinę emancipaciją. Pražydėjo lietuvių tarpe tikras renesansas, kuris lietuvius tautiškai suementavo ir ištraukė iš lenkų nutautinimo įtakos. Tai buvo didelis Jono Šliupo tautinis nuopelnas, o to tikslo siekimas pareikalavo iš Jono Šliupo daug laiko, daug energijos, didelio pasiaukojimo savo paties ir savo šeimos gyvenime. Sąmoningai neliečian Jono Šliupo būdo kontraversinių ypatybių, kadangi jos buvo ideologinio, o ne tautinio pobūdžio.

Iš anu Basanavičiaus - Kudirkos laikų reikia paminėti gydytoją Vincą Pietarį (1850—1902). Tai didelis patriotas idealistas. „Varpo“ ir „Tėvynės Sargo“ bendradarbis, daugelio patriotinių straipsnių ir veikalų autorius, maskolų okupacijos Lietuvoje nekompromisinis priešas. O jo didžiausias lietuvių tautai nuopelnas — tai giliai patriotinis, istorinis romanas *Algimantas*, kurį ir šiandien mūsų jaunimas mielai skaito.

Dr. Kazys Grinius (1866—1950). Jo lietuvišką kultūrinį ir politinį veikimą trumpais žodžiais atspasakoti neįmanoma. Kazys Grinius — „Varpo“ bendradarbis ir rėmėjas; daugelio ir kitų laikraščių bendradarbis; lietuvių spaudos platintojas jos draudimo metais; daugybės lietuviškų straipsnių autorius. Dinamiškas ir nekompromisinis kovotojas su Rusijos žandarmerija Lietuvoje. Daug kartų buvo areštuotas, kalinamas ir tremiamas. O ne tik carinių rusų, bet ir vokiečių nacijų buvo baudžiamas ir tremiamas. Nepriklausomoje Lietuvoje Steigiamojo Seimo ir vėliau visų kitų Lietuvos seimų narys. Lietuvis vyriausybės — ministrų kabineto pirmininkas, o vėliau — Lietuvos Respublikos Prezidentas. Tremties metais Vokie-

tyje pagarsėjo, iškeldamas lietuvių vienybės šūkį: Paskelbkime vieni kitiems amnestiją! Savo profesijos srityje visą laiką plačia iniciatyva reikėsi visuomenės sveikatos reikaluose.

Profesorius gydytojas Juozas Badgonas (1860-19...) — „Aušros“, „Varpo“ ir kitų laikraščių bendradarbis; spaudos draudimo metais lietuviškų raštų platintojas. Už lietuvišką darbą buvo rusų žandarmerijos suimtinėjas, tremiamas į Rusijos gilumą ir todėl turėjo daug metų slapstyti užsieniuose. Daugelio lietuviškų organizacijų aktyvus narys ir daugelio patriotiškų raštų autorius.

Gydyt. Vilius Bruožis (1843 - 1909). Tai mažosios Lietuvos tautinio atgimimo pionierius: „Aušros“ ir „Varpo“ bendradarbis ir rėmėjas. Už Mažosios Lietuvos lietuvių tautinės sąmonės budinimą vokiečių buvo visai persekiojamas, grasinamas teismais, ir kurį laiką buvo atimtos jam gydytojo praktikos teisės. Bendrai, dr. Bruožis Mažojejoje Lietuvoje pasižymėjo, kaip spaudos rėmėjas ir lietuviškų organizacijų aktyvus narys.

Gydytojas Juozapas Rugis (1858 - 1919) — aktyvus aušrininkas ir varpininkas. Pats iš Prūsų gebendamas draudžiamą lietuvišką spaudą, ir kitus traukdavo į tą darbą. Globojo ir šelpė studentuojančių lietuvių jaunimą; stipriai medžiagiškai rėmė lietuvišką spaudą jos draudimo metais. Organizavo daug įvairių lietuviškų kultūrinių ir ekonominių draugijų.

Gydytojas Jonas Spudulis (1860 - 1920) — „Aušros“ ir „Varpo“ bendradarbis. Tyrinėjo lietuvių kalbą, jos rašybos klausimus. Talkino Juškos Lietuviu kalbos žodyno leidimo darbe. Povilo Matulionio padedamas jau 1885 m. Tilžėje išleido pirmąjį lietuvių kalba aritmetikos uždavinyną.

Gydytojas Jonas Staugaitis (1868 - 1952). Pradžioje daug metų vertėsi gydytojo praktika ir tuo pačiu metu buvo „Varpo“ ir daugelio kitų laikraščių bendradarbis, įvairių lietuviškų organizacijų aktyvus narys. Už lietuvišką veikalų caro žandarmerijos buvo persekiojamas ir kalinamas. Nepriklausomoje Lietuvoje — Steigiamojo Seimo vicepirmininkas, kitų Lietuvos seimų narys ir paskutiniojo Seimo pirmininkas. Per 22 metus redagavo žurnalą „Medicina“ ir visą laiką prižiūrėjo ir taisė to žurnalo lietuvių kalbą. Jo redaguojama „Medicina“ buvo tapusi rimtu žurnalu, o žurnalo lietuvių kalba tikrai verta pasigėrėjimo.

Profesorius gydytojas Petras Radzickas (1864—1931). Pradžioje buvo „Aušros“ platintojas. Už lietuvišką veiklą buvo visam amžiumi ištremtas į Rusiją. Maskvos universiteto medicinos fakultete Radzickui buvo atsidaręs kelias į profesūrą, bet reikėjo, kad jis savo katalikų tikėjimą išleistų į pravoslaviją. Tokį pasiūlymą Radzickas griežtai atmetė, ir turėjo palik-

Prezidento duktė Luci Nugent atvyko į Baltuosius Rūmus, kad galėtų dalyvauti Paragvajaus prezidento Algreto Stroessner vaišėse. Stroessner jau ilgus metus valdo Paragvajų. Šiomis dienomis jis buvo dar kartą išrinktas eiti prezidento pareigas.

ti Maskvą. Apsigyveno Smolenske. Čia ilgainiui Radzicko namas pasidarė visų Smolenske gyvenusių lietuvių tautinis centras. Sugriuvus caro valdžiai, atėjo bolševikai. Ir šie neleido Radzickui grįžti į Lietuvą. Vėliau jis buvo bolševikų suimtas, kalinamas, ir visas jo turtas konfiskuotas, o to nemažo savo turto didžiausiąją dalį Radzickas savo testamentu buvo užrašęs būsimam lietuvių universitetui Vilniuje. Tik 1921 metais Radzickas gavo rusų bolševikų leidimą grįžti į Lietuvą. Gavęs tą leidimą, Radzickas per dvi dienas paliko ilgus metus gyventą Smolenską ir po kelių dienų pasiekė Kauną. Čia Radzickas jau trečią dieną buvo Lietuvos kariuomenės savanoris, nors tada jau buvo jam 56 metai. Vėliau jis profesoriavo Kauno universitete, turėjo didelę praktiką. Mirdamas pagal testamentą didesnę dalį savo turto paskyrė savo Tėvynės reikalams: 100,000 litų — neturtingiems studentams šelpti ir 10,000 litų — aklųjų institutui Kaune.

Pagalios, kalbėdamas apie Lietuvos laisvės priedauro laikų gydytojus kovotojus, paminėsiu gydytoją Stasį Matulaitį (1866—1950). Tai buvo nepaprasto darbštumo ir ryžto lietuvis patriotas, nors Lietuvos Nepriklausomybės laikais jo politinis veikimas buvo pasidaręs kontroversiškas, dėl kurio vė-

liau pats skaudžiai nukentėjo. Matulaitis buvo aktyvus aušrininkas, varpininkas, o paskui ir daugelio kitų lietuviškų laikraščių rėmėjas. Jis platino uždraustą lietuvių spaudą, savo lėšomis įgytą veltui dalijo vyskupo Valančiaus „Vaikų knygele“. Gausiai šelpė lietuvius mokslivius, Vilniuje slaptai dėstė moksliviams Lietuvos istoriją, smarkiai pasisakydamas prieš rusus ir lenkus. Matulaitis rėmė lietuvių moksliviu bandymus rašyti, kurti. Pvz., jauno poeto Binkio rinkinį „Sniegams tirpstant“, išspausdintą 1913 metais, Matulaitis parėmė medžiagiškai. Už lietuvišką veiklą rusų žandarų buvo trejiems metams ištremtas į Rusiją. Matulaitis buvo kairiųjų pažiūrų žmogus, ir Nepriklausomoje Lietuvoje, savo paties šeimos spaudžiamas, įsivėlė į komunistinio jaunimo bruzdėjimą. Už tai S. Matulaitis buvo suimtas, bet už piniginių užstatų paleistas, ir apie 1927 metus pasitraukė į Sovietų Gudiją. Tenai, Gudų Mokslo Akademijoje, Matulaitis toliau tyrinėjo Lietuvos praeitį ir parašė svarbų veikalą apie 1863 m. sukilimą Lietuvoje. Už tą darbą Gudų Mokslo Akademija Matulaičiui suteikė istorijos daktaro laipsnį, o Maskva už tą patį veikalą Matulaitį apkaltino lietuvišką sovinizmą ir ištremė jį į Kazakstaną. Toje tremtyje Matulaitis tik 1949 m. tesusilaukė amnestijos ir grįžo į Lietuvą.

Paminėjau iš Lietuvos laisvės priedauro, iš „Aušros“ ir „Varpo“ laikų tik keletą ryškesnių lietuvių gydytojų kovotojų. Pabrėžiu: tik keletą iš daugelio. Matome, kad ano meto lietuvis gydytojas buvo mūsų plačiausiojo gyventojų sluoksniu švyturys. Būdamas savo profesiniame darbe, gydytojas nešė sergančiam pagalbą ir paguodą, bet tuo pačiu metu jis žiūrėjo į savo paskirtį daug plačiau ir giliau, nes matė, kad ta didžioji tautos dalis — mūsų kaimas, okupanto prispaustas, dvasiškai nustelbtas ir nebegali pasipriešinti Tautos engėjų — rusų, vokiečių ir lenkų — genocidinėms užmačioms. Niekinamam ir migdomam mūsų kaimui dvasinė, moralinė pagalba buvo ne mažiau, o gal net ir daugiau reikalinga negu fizinė, mediciniška. Dėlto šviesieji mūsų medikai, mūsų tautinis elitas, kaip antai Basanavičius, Kudirka ir kiti, nuėjo to kaimo kelti iš tautinio miego, kaip Kudirka savo „Varpe“, visiems šaukdam: „Kelkite, kelkite ir dirbkite“, nebijodami susilaukti okupanto sun-

(Nukelta į 5 psl.)

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order's bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,
1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

JURGIS DAUGVILA

Iš sukaktvinės parodos Čiurlonio galerijoje vasario 17 — 25 d. d. Plastikos, stiklo vitražas

Lietuvis gydytojas lietuvių gyvenime

(Atkelta iš 4 psl.)

kių represijų. Ir štai lyg koks stebuklas — 1918 metais lietuvių tautai išaušo laisvės rytas! Prasidėjo ryžtinga ir kruvina kova už laisvę, už jos apgynimą ir išlaikymą.

Senieji mūsų kaimo žiburiai — vieni jau buvo pailsę ir apgesę, o kitų jau išvis nebebuvo gyvųjų tarpe. Bet prasidėjusi laisvės kova jau nebeužgeso ir ėjo stipryn. Atsirado Tautoje naujų žiburių, atsirado Kudirkos, Pietario, Bruožio, Rugio, Spudulio naujų įpėdinių — talkininkų, kurie pradėta anų darbą tęsė tokiu pat pasišventimu ir ryžtu, kaip tie jų pirmtakai. Ir jų būrys vis didėjo. Iš tos jaunesnės gydytojų visuomenininkų generacijos tik keletą vardų paminėsiu.

Gydytojas Jeronimas Ralys (1876—1921) lietuviškų laikraščių bendradarbis, lietuviško darbo rėmėjas. Sunaudodamas savo kelerių metų laisvalaikį išvertė į lietuvių kalbą Odiseją ir Iliadą. Jo išverstą Odiseją švietimo ministerija, jau po jo mirties, būtent 1937 m. išleido antru leidimu.

Gydytojas Kazys Jokantas (1880 m.) pradžioje dirbo medicinišką darbą, o vėliau nuėjo į švietimo ir politikos sritis.

Dr. Jokantas žinomas kaip žibūrio ir vėliau kaip Aušros gimnazijos direktorius, Steigiamojo Seimo ir kitų vėlesniųjų Lietuvos seimų narys, Lietuvos švietimo ministeris, Lietuvos oficialinio laikraščio "Lietuva" redaktorius.

Gydytojas Vladas Nagevičius (1880—1954). Turbūt nebuvo Lietuvoje žmogaus, kuris nebūtų lankęs ar nežinojęs Kaune Karo Muziejaus. Tai buvo mūsų Tautos šventovė, Lietuvos laisvės kovų ir kovotojų atminimo ir pagerbimo vieta. Tautos didžiosios šventės ir iškilmės vykdavo Karo Muziejuje, o Vladas Nagevičius buvo šio Muziejaus siela, jo organizatorius, visų ten vykusių švenčių įkvėpėjas ir tvarkytojas. Tam didžiam savo kūriniui Nagevičius per išstisus dvidešimt metų atiduodavo visą savo laisvalaikį, liekantį po darbo dienos. Vladas Nagevičiaus kaulai dabar ilsisi Klevelando kapinėse, o jo didysis kūriny, mūsų Tautos šventovė, Lietuvos okupanto maskoliaus suniekintas ir iš gyvenimo ištrintas.

Gydytojas Danielius Alseika (1881—1936) — "Varpo" ir kitos lietuvių spaudos bendradarbis; 1905 m. Vilniuje Lietuvių Didžiojo Seimo dalyvis; lenkų okupacijos metais garsiosios Vilniaus Lietuvių Klinikos or-

ganizatorius ir vedėjas; Vilniuje Lietuvių Mokslo Draugijos narys. Už lietuvišką darbą lenkų okupacijos metais buvo okupantų areštuojamas ir tremiamas iš Vilniaus. Kelių didesnių patriotinių lietuviškų veikalų autorius.

Juozas žemgulis (1890 — 1941). Plačios iniciatyvos ir di-

delio darbštumo gydytojas, visuomenininkas. Aktyvus Kauno Medicinos Draugijos steigėjas ir ilgametis jos valdybos narys. Mediciniško žurnalo "Medicina" organizatorius ir pirmisiais dvejiems metais to žurnalo redaktorius. Greta daugybės paskelbtų mediciniškų mokslinių straipsnių, yra parašęs daug populiarių straipsnių viešosios sveikatos klausimais. Aktyvus daugelio lietuviškų draugijų narys. Dr. Juozas žemgulis tragiškai žuvo nuo Lietuvos okupanto bolševiko bestiališkos rankos. 1941 metų birželio mėn. 26 d. septyni maskoliai enkavedistai įsiveržė į Panevėžio apskrities ligoninės operacinį kambarį darbo metu ir visus tris Panevėžio chirurgus — dr. Juozą žemgulį, dr. Stasį Mačiulį ir dr. Antaną Gudonį — nusivėrė į privataus namo rūšį ir tenai, be kaltės ir tardymo, be teismo, visus tris chirurgus ir dar chirurginę gailestingąją seriją Kanevičienę nužudė. Lietuvių visuomenė kankiniams buvo pastačiusi paminklą, bet 1944 metais sugrižęs Lietuvos okupantas tą paminklą sunaikino.

(Bus daugiau)

♦ Inž. Liūdas Mikšys parašė ir išleido milžinišką knygą "Iš istorijos ūkanų ateina Lietuva". 700 psl., kieti viršeliai. Pridedamas Hammond išleistas istorinis tautų kilnojimosi žemėlapis. Lietuviški vardai Azijoje, Graikijoje, Dunojaus paupyje, jų šaknys, palyginimai. Kalbama apie lietuvių tautos praeitį nuo Homero laikų iki Viduramžių. Labai plačiai aptartas lietuvių tarmių klausimas ir dvibalsių pasikeitimai. Kalbininkams ir istorikams privaloma studija. Gera dovana besimokančiam jaunimui. Kaina \$15.00. Pasiuntus tokiai sumai čekį arba Money Orderį **NAUJIENOMS, 1739 S. HALSTED ST., CHICAGO, ILL. 60608**, Mikšio knyga tuojau bus pasiųsta. (Pr).

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR - MOODY LUMBER COMPANY

3039 So. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaitis paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaitis knygą galima gauti "Naujiene" darbo valandomis. Kas negali užėti "Naujiene", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

Japanų foto aparatų parodoje lankytojams buvo rodomas 1,000 milimetrų lešys. Visi nori pamatyti paveikslą aiškumą. Jaunas berniukas tiek susižavėjo, kad negali atsitraukti.

Tamošaičių įnašas Amerikos kultūrai

Toronto universiteto prof. R. Vaštokas straipsnyje "Dail. A. Tamošaitis — lietuviškų audinių žinovas" "Tėviškės Žiburių" kovo 14 d. nr. 11 be kt. rašo:

Kai daugelis Europos kraštų 19 amžiuje rūpinosi tautinių drabužių klausimais ir rinko audinių kolekcijas muziejuose, Lietuvoje tautinių drabužių mokslinis bei sisteminis nagrinėjimas pajudėjo tik 1930 m. Tuometinis susidomėjimas platesniu mastu sutapo su dail. Antano Tamošaičio veikla tautinių drabužių srityje.

Dar mokykloje būdamas, A. Tamošaitis domėjosi lietuvių liaudies dailė. Nuo 1926 iki 1941 m. jis vadovavo ekspedicijoms, kurios rinko liaudies meną po visą Lietuvą. 1933 m. Žemės ūkio Rūmai išleido pirmą lietuvių kalba vadovėlį "Audimas" kaimo audėjoms. Šis leidinys buvo A. Tamošaičio pirmasis stambesnis studijinis darbas apie lietuvių tautinius drabužius. 1935 m. sekė leidinys "Austiniai kilimai", 1937 — "Staltiesės" ir 1938 — "Lietuvių moterų tautiniai drabužiai". Ypač stambus Žemės ūkio Rūmų leidinys yra "Sodžiaus menas", kurį redagavo ir medžiagą paruošė A. Tamošaitis.

A. Tamošaitis Lietuvoje buvo kilimų audimo meno pradininkas. 1936 m. Kauno Kultūros Muziejuje jis suorganizavo pirmąją savo kilimų parodą. 1937 m. Paryžiaus pasaulinėje parodoje gavo už savo kilimus aukso medalį. Taip pat aukso medalį apdovanotas 1938 m. Berlyno parodoje ir 1939 m. Niujorko pasaulinėje parodoje. A. Tamošaitis Kanadon atvyko 1949 m. ir tęsė darbą lietuvių tautinių drabužių audinių srityje.

Prie šių teisingų profesoriaus Vaštoko informacijų tenka tik pridurti, kad Tamošaitis nebūtų tas Tamošaitis, koks jis šiandien yra, jei neturėtų Tamošaitienės, kurią jis jaunystėje be-

keliaudamas čia suminėtais tikslais po Lietuvą plačią susirado ir susidomėjęs jos audimo galumais, įtraukė ją į lietuviškojo liaudies meno pasaulį, kurį ji labai pamilo ir jis pamilęs ją pačią apšvedė. Jei šiandien Kanados muziejai ir galerijos puošiasi lietuviškais gobelenais ir tautiškais moterų rūbais bei papuošalais, tai Anastazijos Tamošaitienės dėka. Antanas yra labiau teoretikas planuotojas, o Anastazija planuotoja ir vykdytoja — audėja. Niekas nėra Tamošaičio matęs sėdint

staklėse, kai Tamošaitienė apie dešimtyje įvairių staklių tuo pačiu metu audžia visokiausius raštus. Tamošaičių porai charakterizuoti geriausiai tiktų liaudies posakis — vienas kala, kitas zalatija! Įdomiausia, kad Tamošaitienė iš Tamošaičio ne tik išmoko austi, bet ir tapyti, ir dievaži — savo liepsniniu drobėje perteiktu temperamentu gerokai pralenkia savo labiau flegmatiską dėlo ir tonais niuresnį vyrą Antaną! Žodžiu, tai yra idealus "tymas", kurį Kanada taip ir įvertino, abudu apdovanodama savo šimtmečio sidabriniais medaliais. J. Pr.

LIETUVOS GINTARAS

Legenda apie karštą ašarą

Telšių gimnazistai J. Jotautas ir V. Savičkas, lankydamiesi praeitą vasarą Gintaro Muziejų Palangoje, paprašė jiems papasakoti apie Baltijos aukso, t. y. gintaro pasidarymą, ir rusas geologas V. Vasiljevas, Rusijos geologinio instituto mokslinis bendradarbis, "Gintajame krašte" aiškina (lyg lietuviškai patys apie savo tautinę brangenybę negalėtų papasakoti!):

Baltijos jūros pakrantėse randamas nuostabus, saulėtas akmuo — gintaras. Sunku atrasti kitą mineralą, kuris būtų toks populiarus. Apie tai liudija net daugybė vardų, kuriais jį pakrikštijo žmonės. Senovės graikai gintarą vadino "elektronu". Matyt, šis pavadinimas buvo siejamas su įdomia gintaro savybe pritraukti mažus popieriaus ir popiruso kiaučelius, patyrus jį į vilnonį audinį. Skambiais vardais jį pavadino ir kitos tautos: romėnai jam davė "sukcinumo" vardą (iš kur ir jo mineraloginis pavadinimas — "sukcinitas"), lenkai — "burštiniu", suomia — "merikivi" (arba "jūros akmuo"), vengrai — "ijanta", rusai — "jantar", pagaliau lietuviai — gintaro vardus.

Kas tik nėra girdėjęs apie gintarą! Tur būt, sunku atrasti žmogų, kuris nebūtų jo matęs. Tačiau ar daugelis žino jo susi-

darymo istoriją? Laiškai redakcijai liudija, kad ne.

Daug įvairiausių padavimų, legendų, pasakojimų sukurti liaudyje apie gintarą, ypač kalbant apie jo kilmę. Senovės Graikijos poetas Ovidijus sujungia visus šiuos pasakojimus net į atskirą mitą apie Fajetoną. "Gintaras buvo karšta ašara, apverktant žuvusius didvyrius" — ši legenda kartojoji senovėje įvairiausiomis formomis. Gintaro kilmė buvo siejama su jūros puta, sustingusia lašų pavidalu nuo kaitrių saulės spindulių. Būtina pabrėžti, kad labai tiksliai šio mineralo kilmę atspėjo senovės istorikas Tacitas.

Šiandien gintaro kilmę mokslininkai aiškina taip. Ten, kur dabar dunkso Fenoskandinavijos kalnai, ilgų geologinių epochų bėgyje egzistavo didžiulė sausumos teritorija. Šis istorinis žemynas geologų vadinamas Fenoskandija. Būtent čia, Baltijos jūros pakrantėse, maždaug prieš 40 milijonų metų prieš mūsų erą vyravo šiltas, beveik karštas klimatas. Vešli subtropinė augmenija glaudžiai sukaustė sraunių upių ir šiltosios jūros krantus. Galingų pichtų bei pušų viršūnės persipynė su daugialapiais skroblais ir ažuolais; įvairiausių rūšių palmės, lapuočiai ir kiti medžiai sudarė nepereinamo tankio miškus. Tai buvo lyg savotiškos

džiunglės, panašios į dabartinių subtropikų miškus, persunktos pelkių drėgme, nuklotos pūvančių augalų liekanomis.

Mokslininkai, tyrinėdami augalų įtarpus gintare, nustatė, kad čia augta tiek tropinių, tiek subtropinių, tiek borealinių medžių. Ypač gausu buvo spygliuočių, kurių sakai ir tapo gintaro šaltiniu.

Kaitinant karštai saulei, o taip pat miškų gaisrų metu, iš medžių kamienų gausiai sunkėsi sakai. Jie palaipsniui atšaldavo, čia pat, ant kamienų, bei jų viduje, o taip pat lašais kritę ant žemės, balosna ir vandeniui ir sustingdavo. Bėgo metai. Sakai pasidengdavo žemėmis, smėliu. Taip palaipsniui, praėjus ilgesniam laikui, iš buvusių medžių sakų gimdavo gintaras. Neramos Baltijos bangos, plaudamos ir nešdamos smėlį, atkasė palaidotus lobius... Ir štai jau supresuotos smalos gabaliukai, o kartais ir net dideli gabalai audrų metu išmetami krantan. Juos renka visi, kas tik aplanko Lietuvos pajūrio kopas. Gintaras — vertinga juvelyrinė medžiaga, nepaprastai turtinga spalvų ir atspalvių. Tai viena iš tų medžiagų, į kurią atkreipė dėmesį dar pirmykštis žmogus. Prieš daugelį tūkstančių metų iš jo buvo padaryti karoliai, amuletai, sagos ir kiti dirbiniai. Ypač gintaras buvo populiarus 50-aisiais mūsų eros metais. Jo vertė čia buvo tokia aukšta, kad už mažiausią gintaro figūrėlę buvo mokama vergais.

Didžiulį vaidmenį gintaras suvaidino ir viduriniams amžiais. Prietaringi žmonės jį nei naudojo kovai su įvairiausiomis ligomis.

Gintaro gausu Baltijos jūros pakrantėse, nusidriekiančiose toli į šiaurę. Pramoniniu mastu jis yra iškasamas Karaliaučiaus srityje.

Savo atspalvių gausumu, kai kurių pavyzdžių nepaprastu tyrumu ir švelnumu, lyg primenančiu Baltijos vandenį, šis Lietuvos auksas mums ypač brangus.

Nieko nepaprasto

Medžiotojas įsigijo vizlą ir išvyko ančių medžioti. Aptikęs būrį ančių jis vienu šūviu ketelį nudėjo ir pats išsižiojo žiūrėdamas, kaip jo vizla vandens paviršium bėgiodama jam visas antis sunesiojo. Norėdamas stebuklu su kitu gyvu žmogumi pasidalinti, medžiotojas pasišaukė savo gydą indėną, vėl nušovė antį, kurią jo vizla vandens paviršium nubėgusi taip pat paviršium parnešė:

"Matei"? sušuko medžiotojas indėnui.

"Mačiau, na tai kas?" atsakė gydas.

"Tai stebuklas! Mano vizla vandens paviršium bėga!"

"Bėga dėlto, kad nemoka plaukti", paaiškino indėnas.

DRAUGAS IR BIČIULIS
"NAUJIENOS" KIEKVIENO
DARBO ŽMOGAUS

P. Venclova

RENĖS RASOS

MEILĖ TRIKAMPY

Su romanu "Meilė trikampy" į lietuvių grožinę literatūrą atėjo nauja kūrėja Renė Rasa. Romano vyksmas eina praeito pasaulinio karo, okupacijų ir tremties sukuriuose. Prasideda per pirmąją rusų okupaciją ir baigiasi jau gerokai pagyvenus Amerikoje.

Nors romano eiga vyksta didelių pasaulinių įvykių sukuriuose, nors tie sukūriai uraganiškai dūksta ir Lietuvoje, bet autorė savo romane juos parodo tik tiek, kiek jie į save įsuka jos romane gyvenančius žmones.

Literatūriniai puošmenų, ar stilistinių mandrybių autorė neieško. Jos romano stilius paprastas, lengvas, skaitytoją iš karto pagaunantis. Žodžiais ir dialogais autorė taip pat be reikalo nesišvaisto. Jų santūrus panaudojimas kūrinį daro gyvą, intriguojantį, patrauklų. Net ir jos vaikų tarpusaviai apsišėiojimai toki vaikiški navišys, paprasti, pačių išgyventi ir mieli. Ir spalvom savo kūrinį autorė neapsunkino. Vaizdus piešia trumpais, vaizdžiais ir iš karto suprantamais skičiais. Lyg ankstyvą pavasarį jaunu žmonių gyvenimas kartais nurimsta, bet žiūrėk, ji vėl sužūžia audromis, šiaušiasi kunkuliuoja, atrodo, neišpajiniamuose raizginiuose.

Karo laiko žmonių karta gyvena dideliame nepastovume ir blaškymuose. Daugelio gyvenimas virto medžiaginiai ir dvasiniai griuvėsiais. Bet tikros skaidrios meilės, kokią "Meilė trikampy" romane parodo Rasa, nesugriovė nei išsiskyrus ilgi nesimatymai, nei toliai.

Romane iškeliamas pastovi, negestanti jaunu žmonių meilė. Aplinkybėms susidėjus į ją ateina ar net įsiskverbia ir kiti žmonės su savo jausmais, pagalba ieškojimu ir sielvartais. Meilė, nežinios savo likimą surišus su kitais, taip susiraizgo, kad romano veikėjai atsiduria ant bedugnės krašto.

Audronė ir Andrius pažintis užsimezga atsitiktinai gatvėje, pirmosios rusų okupacijos metu, klaidžioje aplinkybėse. Greitai įsiliepsnoja ir skaidri meilė, kuri šviesiom prošvais-tėm ir dvasinėse audrose juos lydi visą gyvenimą. Įvykių blaškomiems, į jų aistringą meilę dar tampriai įsipina Zenonas ir žydaitė Irma. Toje maišatyje ir vyksta tragiški moraliniai smūgiai ir lūžiai. Likimas dažnai patvarko taip, kaip niekas iš jų nenorėtų. Susipainiojusių situacijom tik mirtis atneša sprendimą. Tokių mirčių, romano slinktyje atmezgusių painingų mazgus, yra dvi.

Visi romano personažai, kaip kur su mažais kryptelėjimais, yra teigiami. Pabrėžtinai stiprių charakterių autorė neduoda, bet jos žmonės paimiti iš gyvenimo ir gyvena kartu su skaitytoju. Juos rodo esi kur nors sutikęs ir mačius. Ryškiausią iš jų: Audronė, Andrius, Ze-

nonas ir Irma. Yra keletas lyg ir pagelbinčių vystyti romano eiga, ypač laive sutikta gailęlingoji sesuo ir autobuse sutiktas senas architektas.

Vyriausi romano veikėjai giliai tikintys katalikai, bet romano eigoje to jų religingumo kaip ir nesimato. Ji matome tik iš autorės pasakojimo ir Audronei desperacijoje grįžtant iš kelionės, Andriui dovanų atvežto ražančiaus. Dar sulinkame ir provincijos parapijos kleboną — nuoširdų, užjaučiantį ir padedantį nelaimėje.

Ypatingų problemų romane autorė nesprenžia. Čia tik lyg norima pabrėžti, kad tikrą meilę nesugriauna jokios aplinkybės. Ji visada pasilieka tvirta ir skaidri.

"Meilė trikampy" grožinės literatūros mėgėjai su malonumu atsivers poilsio valandomis. Naujos autorės plunksnai linkėtina bręsti ir siekti naujų laimėjimų.

Skoningas viršelis dailininko P. Jurkaus. Išlaiko Lietuviškos Knygos klubas. 220 puslapių, kaina \$3.00.

Atsiųsta paminėti

PUTINAS: Vivos Plango (Gyvuosius apraudoju), "Mortuos Voco (Mirusiuosius šaukiu). Vietoje šermenų vainiko lietuvių literatūros klasikui ir literatūros profesoriui Vincui Mykolaičiui-Putinui 1967 metų birželio 7 dieną sovietinės Rusijos okupuotoje tėvynėje mirusiam, palaidotam Vilniuje. Rasų kapinėse, Pedagoginio Lituaniškos Instituto Chicagoje paminklinis leidinys. Redagavo Domas Velička, lietuvių literatūros lektorius; viršelį ir vinjetes tekste (Rūpintojėlis, Sopulinga Motina ir Poeto Putino atvaizdas) padarė dail. Algirdas Kurauskas, lietuvių dailės lektorius. Spaudos darbą atliko Morkūno spaustuve.

Tai labai skoningai išleistas atmintinis sąsiuvinys iš 22 didelio formato puslapių su aplanku. Abudu eiliotieji Poeto kūriniai — Gyvuosius apverkiu ir Mirusiuosius šaukiu — yra vientisini vienas antro papildymas, nepaprastu fortissimo nusakantis Lietuvos tragediją, kur gyvųjų dalis apraudojama ir mirusieji šaukiama liūdininkais būti . . .

Ir mes, ir mes, kur kenčiame,
Pilkieji milijonai,
Ar didmiesty, ar kaime
Su rūpesčiu ir baime:
Vieni vergijoje užguiti,
Neišmintingam lūkesty, kiti
Sukniubę.
O iš rastotų rūsių
(Ir mes, ir mes ten būsim)
Per naktį juoda nykią
Kažkam numirti reikia.
Bedugnėj skausmo sielvarting
Gyvenimas kaip lašas dingo
Už geležim apkalto lango.
Vivos plango . . .

Negėda prisipažinti, kad ši marinamą gyvųjų lietuvių bal-

są skaitant, akys pačios kiekvieną kartą verkia... Arba:

Šaukiu aš jus visus iš kapinyų,
Iš pakelės duobių ir griovių,
Iš molio, dumblo ir smėlynų,
Ir iš visų mirties vietovių:
Pakilkit griaučių šiurpūs milijonai,
Garbingieji pulkai ir legijonai,
Ir tu, kurie nuo šalčio ir nuo bado
Pūgų simfonijoje mirtį rado,
Ir tie, kuriems už laisvę teko mirti,
Dūlėja nukankinti.

Pakilkite išniekinti,
Subiauroti, apluošinti,
Su aimanomis ir klyksmais,
Su budelių girtų gauja,
Kur žibintų žaroje
Ant jūsų kapo spiaudėsi ir šoko . . .
Mortuos voco!

Vienas senas žymus Naujienietis veteranas, komentuodamas šį nepaprastai vertingą Lituaniškos Instituto leidinį rašo:

"Tas garsus lotyniškas šauksmas skambėjo taip:

Vivos voco, Mortuos plango,
Fulmina frango — Gyvuosius

šaukiu, mirusius apgailiu, žėibus laužau. Šituos žodžius, iškalnus varpe, rado archeologai, atkaskdami griuvėsius kai kurios buvusios senovėje apgyventos vietovės Italijoje. Man teko girdėti tuos Varpo šauksmo žodžius 1912 metų rudenį Šveicarijos mieste Bazelyje, kur tuomet įvyko milžiniška tarptautinė demonstracija prieš gresiantį Pirmojo Pasaulinio karo pavojų. Tuos įspūdingus sakinius pavartojo savo kalboje Prancūzijos socialistų vadas; didžiausias tais laikais Europos gal ir viso pasaulio, oratorius Auguste Marie Jean Jaures, kurs pačiose to karo išvakarėse buvo prancūzo fanatiko nacionalisto nužudytas..."

Sąsiuvinį Vivos plango — Mortuos voco išleisti padėjo buvusieji Mykolaičio - Putino studentai, jo kūrybos gerbėjai ir šatrijos meno draugija. Ačiū mecenatams, o ypač didelį ačiū Institutui už tokią brangią lietuvišką dovaną lietuviams. (Kaina \$2).

jpr.

8 PAGRINDAI, KODĖL PODAROGIFTS, INC. PRITRAUKIA TUKSTANČIUS MŪSŲ KLIENTŲ, KURIE SIUNČIA

DOVANAS Į LIETUVĄ IR USSR

- Jiems nereikia gaišti laiko, superkant ir nešant siuntinius į persiuntimo įstaigas.
- Jie neturi spėlioti dydžių ar spalvų.
- Jie sutaupo visus muitus, įpakavimo ir persiuntimo mokesčius.
- Jie pasirenka ypatingą dovaną: automobilį, motociklą, televizijos priimtuvą, radijo aparatą, šaldytuvą arba
- Jie įsigyja PREKIŲ PIRKIMO ORDERĮ, su kuriuo jų giminės jiems patinkamas prekes gali įsigyti Vniešposyltorg'o

DOLERIŲ KRAUTUVĖSE

- Jų giminės gali įsigyti maisto produktų, audeklų, drabužių ir avalynės tinkančius jų skoniu ir pritaikintus.
- Jie taupo laiką, nes tuo atveju nėra gabenimo per Atlantą.
- Jie sutaupo pinigų, nes DOLERIŲ KRAUTUVĖSE prekės yra labai žemomis kainomis.

APLANKYKITE MŪSŲ PARODINĘ SALĘ NEW YORKE

Siųskite savo užsakymus ar klausimus į

PODAROGIFTS, Inc.

(VIENINTELIS DOVANŲ ATSTOVAS JAV-se)

220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003

Tel.: 212 - 228-9547

arba į prie jo prisijungusias firmas:

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019

Tel.: 212 — 581-6590 — 581-7729

arba į bet kurį jų skytį

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 — WA 5-3455

arba į bet kurį jų skytį

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — CI 5-7905

arba į bet kurį jų skytį

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Skulptūra ir skulptoriai

Meno technikoje ir bendrai meno stilių raidoje daug naujovių sugalvojama ir bandoma pritaikyti praktikoje. Seniai buvo bandoma tapybą sugretinti su muzika. Dabar jau elektronikos priemonėmis tatau praktikuojama panašiai, kaip televizijoje, bet rezultatas — triukšmas ir spalvų bei formų chaosas. Galima sakyti — pseudo menas.

Skulptūra ilgą laiką buvo mažumos meno šaka. Kai prieš pora dekadų Alexander Calder pradėjo gaminti "mobile" skulptūrą, tada prasidėjo geležinės skulptūros era. Dabar atsirado daug skulptorių, kurie iš įvairaus geležies laužo gamina keistų formų skulptūrinius objektus. Šios rūšies skulptūra populiari ir daugeliu atvejų įdomi, net aukšto lygio menas. Tačiau ir čia yra išimčių. Ne visi kalviai yra geri skulptoriai, kaip ir ne visi tapytojai talentingi meno kūrėjai.

Geležinės skulptūros idėją davė kubizmas, tik daug pavėluotai.

Picasso į beždžionę panašus paminklas prie Chicago Civic Center yra stilizuotas kubizmas.

Tradicinė skulptūra dabar meno parodose rečiau tepasirodo, nes mechanizuotas amžius ir skulptorių dėmesį atkreipė savo pusėn. Modernioji skulptūra esmėje yra konstrukcija, kaip ir architektūra, pvz. Louise Nevelson pasidarė stalium, nes ji naudoja medžio medžiagą, stato kokias nors senų modelių replikas. Kiti naudoja šlifuoatą metalą ar aliuminijų. Pvz. Aleksandras Marčiulionis ir kiti perėjo į metalo skulptūros sritį. Iš jau žinomų naujosios skulptūros stilių prasideda lyg naujas moderniosios gotikos stilius.

Moderniojoje skulptūroje mūsų šventieji kaskart darosi liesesni, jie neturi kūno, tik tai žmogaus pavidalo formą, pa-

versti į "elegantiškas" linijas. O tai nebe reikalo taip daroma. Juk modernaus stiliaus bažnyčioje nepastatysi riebaus, pilvoto vienuolio (kaip buvo baroko laikais) ar kurio kito šventojo. Architektūra yra skulptūros sesuo — viena kitai gimininga.

Kai kurie mūsų dailininkai, pvz. V. K. Jonynas dirba kartu architektūros, skulptūros ir vitražo planavime. Jis apipavidalino ir Vatikano paviljoną New Yorko Pasaulinėje parodoje. Jonynas Vokietijoje išgarsėjo kaip klasikinės literatūros iliustruotojas ir pašto ženklų kūrėjas. V. Kašuba — ekspretingų skulptūrų meistras. Eleonora Marčiulionienė dekoratyvinės bei tradicinės realistinės keramikos srity specialistė. Kai kuriais atvejais josios keramikos figūros būtų lyg artimos ankstyvosios romaninės (Romanesque) skulptūros stiliui. R. Mozoliauskas dirba sunkiosios monumentalios skulptūros — paminklų statymo srity. Jis yra sukūręs nemažai realistinių figūrų bei biustų.

Skulptūra su "muzika" rat-ta-tat . . .

John Kearney gyvena Chicagoje ir turi gerai įrengtą kalvę. Jo darbo medžiaga seni, iš apivartos išmesti, šaldytuvai, dviračiai, skalbiamos mašinos, automobilių buferiai, skardinės, seni laikrodžiai, vamzdžiai, geležinkelio bėgiai, žodžiu, visokis geležinis džunkas. Kai toji įvairi geležinė medžiaga pereina per Kearney kalvės ugnį, tai tampa gyvais robotais: jie juda, staugia, krockia, žvengia ir t. t. Jo atelje būdamas pasijuntė, kaip moderniam koncerte, — linksma ir įdomu.

Praėjusią vasarą, kai Old Town'o rajone buvo surengta dailės paroda gatvėse, tai man ten stebint tūkstančius eksponatų, mano dėmesį atkreipė kinetinė Mr. Kearney skulptūra.

Iš kairės į dešinę: dail. Jonas Tričys ir Vitas Lukoševičius laiko Amerikos astronautų pašto ženklų montażą. Juodu stovi prie Tričio paveikslo, kurio paroda dabar vyksta Balzeko lietuvių kultūros muziejuje. Tričio paroda pratęsta iki bal. 5 d., ryšium su V. Lukoševičiaus Erdvės Amžiaus pašto ženklų paroda.

M. Ivanauskas demonstruoja liepsnos tapybą YMCA kolegijoj
Photo H. H. Rosberg

LIEPSNOS TAPYBA

Inž. dail. Mikalojus Ivanauskas demonstruoja liepsnos tapybą Centrinės Y. M. C. A. surengtoje "Coming of Age" šventėje — "Learning for Living" programoj, kovo 13 d. Suinteresuotieji degintiniu menu asmenys yra kviečiami užsirašyti į "Flame painting" kursus, kurie prasidės balandžio 5 d. ir bus tęsiami per devynius penktadienius nuo 6 iki 7:30 v. v. Y. M. C. A. 19 So. La Salle St., Chicagoj. Informacijas galima gauti paskambinus telefonu: CE 6-8603.

MIRĖ MENO ISTORIKAS ERWIN PANOFSKY

Meno istorikas, kritikas, rašytojas Erwin Panofsky mirė kovo 14 d. sulaukęs 76 metų amžiaus. Hitlerio režimo laikais Panofsky atvyko į JAV, kur per daugelį metų skaitė paskaitas apie humanistines vertybes, nes buvo nusivylęs, matydamas, pasaulį nusižmoginant. Jis negalėjo pakęsti Hitlerio ir kitų diktatorių, kurie kaip siurbelės buvo įsiurbę į žmonių kūnus ir protus.

GOODMANO TEATRAS

Nuo kovo 29 iki balandžio 24 d. Goodman'o teatras vaidina Bertolto Brechto antikarinę komediją "Žmogaus žmogus". Šis veikalas parašytas 1926 metais apie konformizmą, nes niekas scenoje nemiršta.

Dvi vadovaujamas roles vaidina Londono ir Broadway svečiai aktorai Terry Lomax ir Helena Carroll. Eric Bentley parašė anglišką versiją "Komedija su dainom".

Vaidinama sekmadienį, antadienį, trečiadienį ir ketvirtadienį 7:30 val. vakaro; penktadienį ir šeštadienį — 8:30 val. vakaro; ketvirtadienį vaidina ir popiet 2:00 val.

Bilietai kainos: nuo sekmadienio iki ketvirtadienio — \$3.50 asm. Penktad. ir šeštad. — \$4.00. Popiet — \$3.50.

PARODA PRATĖSIAMA

Balzeko lietuvių kultūros muziejaus vadovybė praneša, kad dail. Jono Tričio dailės paroda pratęsiama iki balandžio 5 d.

Daugiau meno žinių kitoj vietoj

LIETUVIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MARCH 30, 1968

Galvoju: jeigu aš būčiau skulptorius, tai pabandyčiau bažnyčioje šventuosius padaryti, kad jie judėtų, o gal ir kalbėtų? Juk mechanizuotame pasaulyje ir pats žmogus, pasijunta robotų kulturoje begyvenąs. Net pramonė kūrė robotus, kad žmogui nereikėtų nei galvoti, nei dirbti.

Baigiant norisi pridurti, jog yra geros skulptūros ir be motorų. Bunni Sovetski (lietuvis skulptorius) daugiausia naudoja medį, kaip ir jau minėtoji Nevelson. Bet Sovetskis kūrė idėjinėmis bei simbolinėmis temomis. Be to, jis puikiai stilizuoja kokių nors įrankių formas skulptūroje.

Mūsų J. Dagys, atrodo, pats lietuviškiausias skulptorius, akademijų nepagadintas. Jo kūrybos veidas išryškėja iš jo išleistos monografijos, kur reprodukuoti beveik visi jo skulptūros darbai. Dagio skulptūra persunkta gyvenimo realybe, nes jis tiki, kad menas meilę nepakenčia. Jo darbai jautrūs, pagrįsti kokia nors idėja, humanizmu. mš.

PARODOS

71-MA GRAFIKOS PARODA MENO INSTITUTE

Šiandien buvo atidaryta 71-ji Chicago's ir jos apylinkės piešinių, litografijų ir akvarelės darbų paroda. Išstatyta labai daug grafikos meno darbų. Paroda tęsis iki gegužės mėn. 12 d. Chicago's Meno institute Gun-saulus parodų salėje.

Įėjimas nemokamas. Ketvirtadieniais muziejus atdaras nuo 10:00 val. ryto iki 8:30 v. vak. Kitom dienom atdaras nuo 10 ryto iki 6:00 v. popiet.

Dail. Sesers Mary Mercedes tapybos paroda St. Balzeko lietuvių kultūros muziejuje, 4012 Archer Ave. įvyks kitą šeštadienį, balandžio 6 d. 5:00 v. v.

RUSŲ "NEOFICIALAUS" MENO PARODA

Sears/Vincent Price galerija, 140 E. Ontario St. praneša, kad balandžio 9 d. atidaroma didelė 1900—1960 metų tėkmė rusų dailės paroda, kuriai atstovauja 55 dailininkai. Jų tarpe ir geriau žinomas Marc Chagall, gimęs 1887 m. Šiame skaičiuje yra daugiau senosios kartos dailininkų negu jaunosios, kurie gimė bolševikiniais laikais. Paroda tęsis iki gegužės 4 d. Įėjimas nemokamas.